Demografska raznolikost Azije

Janković, Robert

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:306577

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb

Sveučilište u Zagrebu

Prirodoslovno - matematički fakultet

Geografski odsjek

Robert Janković

DEMOGRAFSKA RAZNOLIKOST AZIJE

Prvostupnički rad

Mentor: Prof. dr. sc. Zoran Stiperski, redoviti profesor

Ocjena: _____

Zagreb, 2017.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno - matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

DEMOGRAFSKA RAZNOLIKOST AZIJE

Robert Janković, JMBAG: 0119029939

Preddiplomski sveučilišni studij *Geografija; smjer: istraživački*

Izvadak: Azija, kontinent s bogatom poviješću, danas doživljava svoj procvat kao važan dio svijeta. Kontinent na kojemu su nastali prvi gradovi i prve državne tvorevine ima vrlo složenu prostornu raspodjelu stanovništva. U ovom radu proučit će se povijesna demografska kretanja u okviru ukupne povijesti čovječanstva. Nakon toga će se izdvojiti najgušće i najrjeđe naseljeni dijelovi azijskog kontinenta te njihovo značenje za sam kontinent i svijet u cjelini. Nakon toga slijedi razlikovanje azijskih naroda prema kulturnim obilježjima i njihov utjecaj na demografska kretanja i strukture te općenito na demografsku sliku Azije. Završetak rada bit će posvećen, na osnovu prikupljenih statističkih podataka i korištene literature, postojećim i budućim demografskim trendovima te procjenama demografske budućnosti kontinenta.

Ključne riječi: Azija, gustoća stanovništva, struktura stanovništva

Voditelj: Prof. dr. sc. Zoran Stiperski

Tema prihvaćena:

Datum obrane: 22. rujna 2017.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska

_____

Prof. dr. sc. Zoran Stiperski

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb

Faculty of Science

Department of Geography

Bachelor Thesis

DEMOGRAPHIC DIVERSITY OF ASIA

Robert Janković, JMBAG: 0119029939

Undergraduate University Study of *Geography: course: research*

Abstract: Asia is the continent with rich history. Today Asia is just becoming an important part of the world. First towns and civilizations were built in Asia and today it has very complex spatial population distribution. In this study I will present historical demographic trends within complete human history. After that I will single out most and least densely populated areas of the continent and explain their roles in Asia and the world. After that i will explain cultural diversity of asian nations and the impact of mentioned cultural features on demographic picture of those nations. At the end of the study, I will explain present and future demographic trends of the continent based on statistical informations and literature.

Keywords: Asia, population density, population structure

Supervisor: prof .dr. sc. Zoran Stiperski

Thesis submitted:

Thesis defense: 22.09.2017

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

_____

Zoran Stiperski, PhD, Full Professor

SADRŽAJ

1. UVOD...……1
2. POVIJESNI PREGLED....……..……..3
2.1. Bliski istok…….…….3
2.2. Indija.....4
2.3. Kina.....6
2.4. Japan.....7
3. RAZNOLIKOST GUSTOĆE NASELJENOSTI.....7
3.1. Klimatska uvjetovanost……..7
3.2. Područja visoke gustoće naseljenosti.....8
3.3. Područja niske gustoće naseljenosti.....10
3.4. Human Development Index.....……11
4. FAKTORI KOJI UTJEČU NA DEMOGRAFSKU SLIKU.....12
4.1. Religijski utjecaj na demografsku sliku.....12
4.2. Socijalni i ekonomski uvjeti.....14
5. TRENUTNI I BUDUĆI DEMOGRAFSKI TRENDOVI.....15
5.1. Azijsko stoljeće……16
6. ZAKLJUČAK.....18
7. LITERATURA.....20

1. UVOD

Azija je površinom najveći i najnaseljeniji kontinent na Zemlji sa površinom od 44,5 milijuna km^2 (30 % kopna Zemlje, 8,7 % ukupne površine Zemlje) i 4,4 milijuna stanovnika (59 % svjetskog stanovništva). Azija čini 4/5 kopnene mase Euroazije. Pošto ne postoji potpuna morska barijera između Europe i Azije, može se reći da su ova dva kontinenta više geografska imena za regije Euroazije nego pravi kontinenti. Unatoč tome, Azija i Europa jesu pravi kontinenti zbog velike različitosti u prirodnim obilježjima ali za raščlanjivanje Euroazije u dva kontinenta je bio presudan faktor stanovništva. Kroz povijest europski i azijski narodi nisu imali previše doticaja, što zbog prirodnih barijera (Ural, Kaspijsko more, Crno more), što zbog kulturoloških razlika, tako da se čovječanstvo razvijalo u dva smjera na jednoj kopnenoj masi. Azija je kontinent ekstremnih vrijednosti kod prirodnih i društvenih elemenata. Najviša i najniža kopnena točka na Zemlji nalaze se u njoj, ima najdulju obalu od svih kontinenata (62 800 km). Neka od najsuših i najhumidnijih područja nalaze se u Aziji. Neka područja kontinenta predstavljaju najgušće naseljena područja svijeta a neka predstavljaju anekumenu.

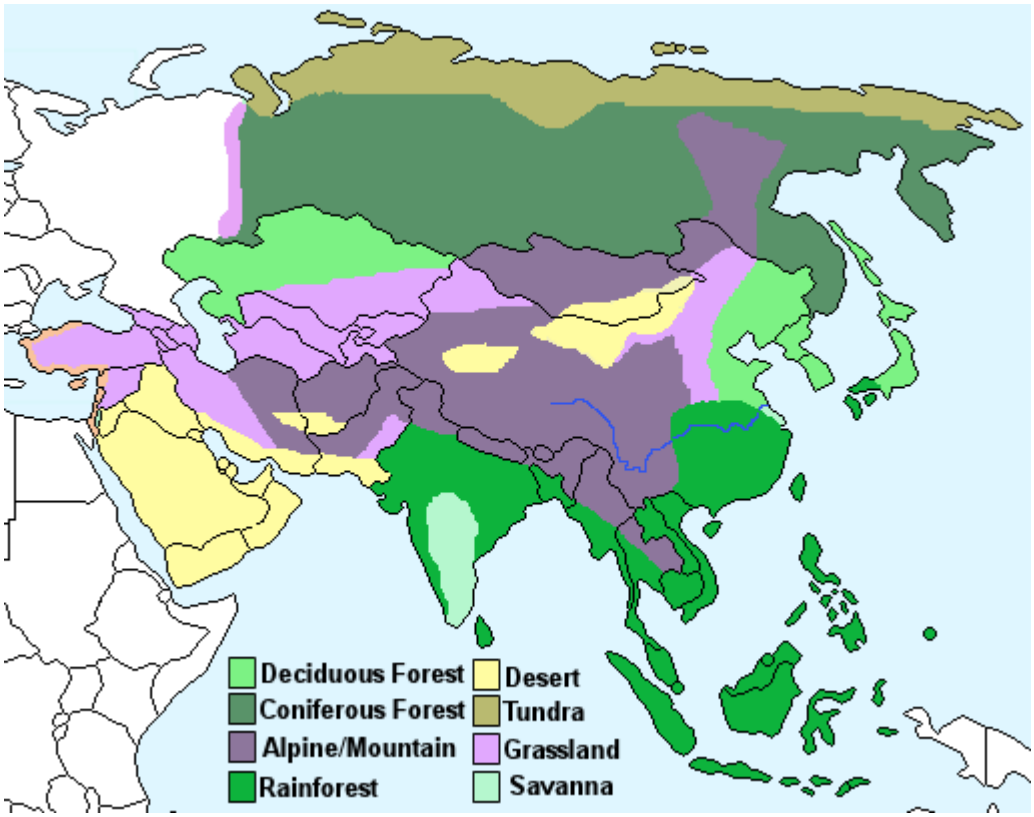

Sl. 1. Vegetacijske zone Azije

Izvor: http://www.pinsdaddy.com/east-asia (16.8.2017.)

Azija se može podijeliti u više regija u dva aspekta: klimatsko-vegetacijskom i kulturnom. Određene vrste vegetacije javljaju se u Aziji te neka veća područja se mogu izdvojiti kao klimatsko-vegetacijske regije. Sam jugoistok kontinenta obilježava aridna klima sa visokim temperaturama što je glavni uzrok postojanja pustinja na tom prostoru. Pustinja još ima i u unutrašnjosti kontinenta gdje je aridnost prisutna zbog velike udaljenosti od mora. Južna, jugoistočna i istočna Azija ističu se velikom količinom padalina čiji su uzrok monsunski vjetrovi. U tim područjima prisutna je vegetacija prašume. Sjever Azije obilježavaju područja crnogorične šume, tajge i tundre zbog nižih temperatura.

Sl. 2. Regije Azije

Izvor: http://www.indiandefencereview.com/spotlights/extended-south-asian-region-i/ (18.8.2017.)

Gledano iz kulturnog aspekta, Aziju naseljava mnogo naroda različite povijesti koji su iz raznih skupina naroda za razliku od Europe u kojoj je velika većina naroda iz indoeuropske skupine naroda te dijele dugu zajedničku prošlost. Pošto nisu bili toliko povezani kroz povijest, narodi u Aziji puno više se međusobno razlikuju po kulturnim i religijskim obilježjima i načinu života i ti čimbenici utječu na raznoliku demografsku sliku Azije.

2. POVIJESNI PREGLED

Prapovijest čovječanstva najviše se odigrala na dva kontinenta, u Africi i Aziji. Dok se u Africi razvio prvi oblik života za koji možemo reći da direktno ima veze sa homo sapiensom, u Aziji kasnije dolazi do razvoja prvih civilizacija i prvih državnih tvorevina. U Aziji također dolazi do nastanka prvih gradova na području Mezopotamije. Od 4. tisućljeća prije Krista ti gradovi postaju središta prvih država, Sumera, Akada i Babilona. Za vrijeme i nakon propasti ovih civilizacija dolazi do širenja stanovništva prema zapadu. S prostora današnjeg Irana narodi se sele istočno i zapadno. (Frye, 1963) Istočno od Mezopotamije prvi ljudi dolaze iz Afrike prvo u Indoneziju prije oko milijun godina. Prije 400 000 godina naseljavaju prostor današnje Kine. (Barnes, 1993) Najveća žarišta razvoja prvih civilizacija su Mezopotamija te doline rijeke Ind i Žute rijeke.

2.1. Bliski istok

Mezopotamija se nalazi na istoku regije koju danas nazivamo Bliski istok te je na njemu naseljenost prisutna od doba naroda Mezopotamije do danas. U starom vijeku (1600. pr. Kr.) područje današnjeg Izraela i Sirije bilo je pod Egiptom te je predstavljalo jedinu veliku državnu tvorevinu na tom prostoru, za razliku od drugih gradova koji su funkcionirali kao gradovi-države. Nakon povlačenja Egipćana, naseljenost se širi na cijeli Plodni polumjesec, do značaja dolaze gradovi Ebla i Ugarit u današnjoj Siriji, te Izraelsko kraljevstvo (1000. pr. Kr.). U isto doba bili su prisutni i Feničani na djelu Bliskog istoka ali bliže Sredozemnom moru, kao narod orijentiran na more. Istočnije, u Mezopotamiji, se razvilo Asirsko carstvo na temeljima starih civilizacija Sumera i Akada oko 1500. pr. Kr. Za manje od 1000 godina proširilo se na skoro cijeli Bliski istok i u Afriku do Sudana. Nakon pada Asirskog carstva dolazi još jedno veliko carstvo koje je vladalo cijelom regijom, Perzijsko carstvo. Perzija se prostirala van Bliskog istoka, do Grčke na zapad i do današnjeg Pakistana na istok. U prvom stoljeću nove ere dolaze Rimljani. Za vrijeme Rimljana i Bizanta, ovo područje je pod utjecajem kršćanstva a lingua franca postaje grčki jezik. U 7. st. javlja se nova vjera, Islam. Muslimani se bore protiv Bizanta te osvajaju Siriju i područja u Africi. Muslimanski narodi vladaju ovim područjem do 11. stoljeća kada dolaze Turci te osvajaju Siriju, Palestinu, Perziju i Irak, a na kraju se šire i do Egipta. 1099. Križari osvajaju Jeruzalem. U

13. stoljeću dolaze Mongoli, pljačkaju Bagdad a šire se sve do Egipta. U 15. stoljeću Tursko carstvo u zapadnoj Anatoliji se počinje širiti na Bliski istok. Turci osvajaju cijeli Bliski istok sve do juga Arapskog poluotoka. Već potkraj 19. stoljeća Osmansko carstvo počinje slabiti i gubi područja u Europi i Africi. Bliski istok se oslobađa vladavine Turaka raspadom Osmanskog carstva 1922.

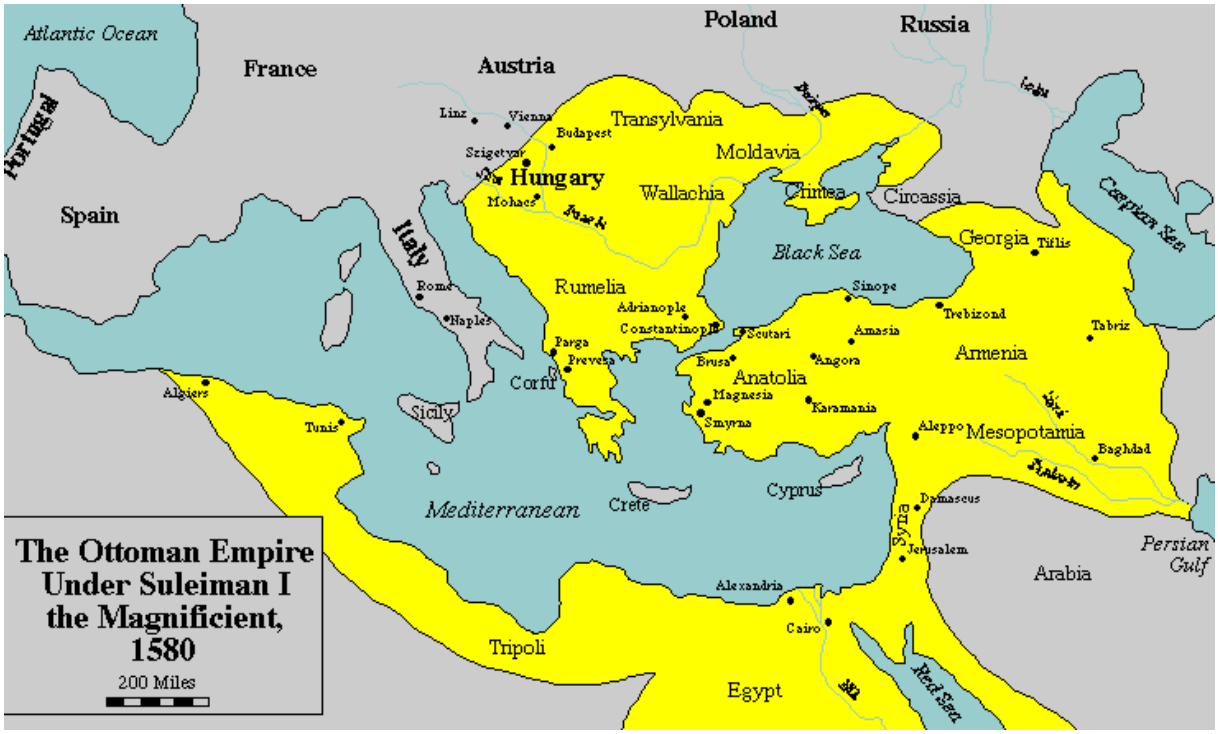

Sl. 3. Osmansko carstvo 1580.

Izvor: http://www.allaboutturkey.com/ottoman.htm (18.8.2017.)

2.2. Indija

Istočno od Bliskog istoka, nalazi se regija Južne Azije, gdje je najvažniju ulogu kroz povijest imala, te ju još danas ima, Indija. Prva civilizacija u Indiji javlja se 3300. pr. Kr. u dolini rijeke Ind. Narod iz doline rijeke Ind smatra se dravidskim, narodom koji danas živi na jugu Indije. Dolina rijeke Ind se uz Mezopotamiju smatra kolijevkom civilizacije.

Sl. 4. Područje prve civilizacije u Indiji

Izvor: http://www.rivervalleycivilizations.com/indus.html (21.8.2017.)

Stanovništvo Indije živi po učenjima svetih knjiga, Veda. Vede su se koristile do 5. st. Za područje Indije i danas je značajna klasna podjela stanovništva koja se održala već 3000 godina. U 5. st. pr. Kr. sjeverozapadnu Indiju napadaju Perzijsko i Grčko carstvo. Dolaskom Grka nastaje Grko-Budizam, mješavina grčkih i budističkih običaja, a Perzijanci su uspjeli usaditi svoj način života na to područje. Nakon perzijskih i grčkih invazija, javljaju se prvi oblici državne organizacije Indije. U 5. stoljeću u Afganistan dolaze Huni i počinju invaziju na Indiju. Osvajaju samo sjeverni dio Indije. Ubrzo nestaju kao narod na tom području, pretpostavka je da su se pomiješali sa indijskim stanovništvom. Do 10. stoljeća je mirno razdoblje sa više indijskih carstava na području današnje Indije. U 10. i 11. stoljeću Turci i

Afganistanci osvajaju New Delhi i osnivaju sultanat. U 16. stoljeću Britanci osnivaju Istočnoindijsku kompaniju u Bengalu. Kompanija je prvo služila za trgovinu ali kasnije za kolonijalna osvajanja Ujedinjenog Kraljevstva. Britanci su se borili protiv Bengalaca, ostalih indijskih naroda i Francuza te 1858. Indija postaje dio Britanskog carstva. Britanci su osvojili Indiju radi ekonomskih razloga, najviše zbog sirovina koje su izvozili natrag u Veliku Britaniju. Indija je imala beneficije od britanskog carstva koje je gradilo pruge i moderniziralo način života. 1947. Indija je postala neovisna od Britanskog carstva. Iste godine neovisan je postao i Pakistan.

2.3. Kina

Prapovijesna nalazišta u Kini nam nalažu da su tadašnje civilizacije ovisile o rijekama Yangtze i Žutoj rijeci. Oko 6000 godina pr. Kr. na području tih rijeka živjela je kultura Yangshao, to je prva zabilježena civilizacija na području Kine. Kina je bila carstvo dinastija. Prva dinastija bila je dinastija Xia od 2100. do 1600. pr. Kr. Sljedeće dinastije, Zhou i Qin,

Sl. 5. Kina za vrijeme dinastije Xia

Izvor: http://www.paulnoll.com/China/Dynasty/dynasty-01-Xia.html (22.8.2017.)

Šire granice onda malog kineskog carstva. Dinastije se izmjenjuju sve do 1911. kada je Xinhai revolucijom svrgnuta zadnja dinastija, dinastija Qing. Osnovana je Republika Kina. (Barnes, 1993)

2.4. Japan

Japan je osnovan od naroda koji su došli na japansko otočje na početku nove ere sa Sahalina i kontinentskog dijela istočne Azije. Prema tradicionalnoj japanskoj povijesti Japan je osnovao u 7. st. japanski car Jimmu. Za razliku od drugih carstava u Aziji, car u Japanu nikad nije imao toliku vlast kao ostali. U Japanu su vladali šogunati. Šoguni su bile osobe na višim vojnim pozicijama koje su vladale šogunatom, manjom prostornom jedinicom. Japan je bio zatvorena zemlja do početka kolonijalnih osvajanja Europljana, a niti onda se nije odmah otvorio trgovini s njima zbog straha od moguće invazije europskih kolonizatora. Naknadno je dozvoljena trgovina nizozemskim trgovcima. Trgovina je bila dozvoljena i trgovcima drugih naroda čije zemlje nisu bile velike kolonizatorske sile. Šoguni su vladali do 1868. kada je Meiji restauracijom vraćena sva vlast caru. Japan u 2. svjetskom ratu počinje imati osvajačke tendencije te osvaja Kinu. Rat završava američkim bombardiranjem Hiroshime i Nagasakija a Japan potpisuje kapitulaciju. Nakon rata Japan je pod američkom kontrolom a kasnije se razvija u jednu najvećih ekonomija svijeta. (Kornicki, Bowring, 1993)

3. RAZNOLIKOST GUSTOĆE NASELJENOSTI

3.1. Klimatska uvjetovanost

Azija je kontinent na kojem živi više od polovice ljudi na Zemlji. Ta informacija insinuira na postojanje zona visoke gustoće naseljenosti u Aziji tako da se često zanemari da nije cijela Azija jednoliko i jako gusto naseljena. Prve civilizacije u Aziji naseljavale su područja rijeka i morskih obala više nego unutrašnjost zbog boljih životnih uvjeta. Zbog svoje veličine, unutrašnjost kontinenta je aridna zbog velike udaljenosti od mora. Neka područja su toliko aridna da makar nisu blizu ekvatorskog pojasa u njima nema vegetacije

zbog premale količine padalina. Primjeri su pustinja Gobi u Mongoliji i pustinja Takla Makan u Kini. Jaka aridnost je prisutna i u cijeloj Srednjoj Aziji gdje prevladava vegetacija stepe. Takva područja u prošlosti su bila pogodni jedino primitivnijim, nomadskim narodima. Ona nisu pogodovala razvoju većih civilizacija. Bliski istok je naseljiv u svojim sjevernijim predjelima jer je klima blaža zbog veće više padalina zbog blizine Perzijskog zaljeva, Crvenog mora i Sredozemnog mora, ali sam Arapski poluotok je naseljiv samo u obalnim predjelima. Sam sjever Azije nalazi se u Rusiji gdje je su zabilježene najniže temperature na Zemlji izuzevši Antarktiku. Ojmjakon, mjesto na sjeveru Rusije bilježi prosječnu siječanjsku temperaturu od -50 °C. (Manton, Stevenson, 2014)

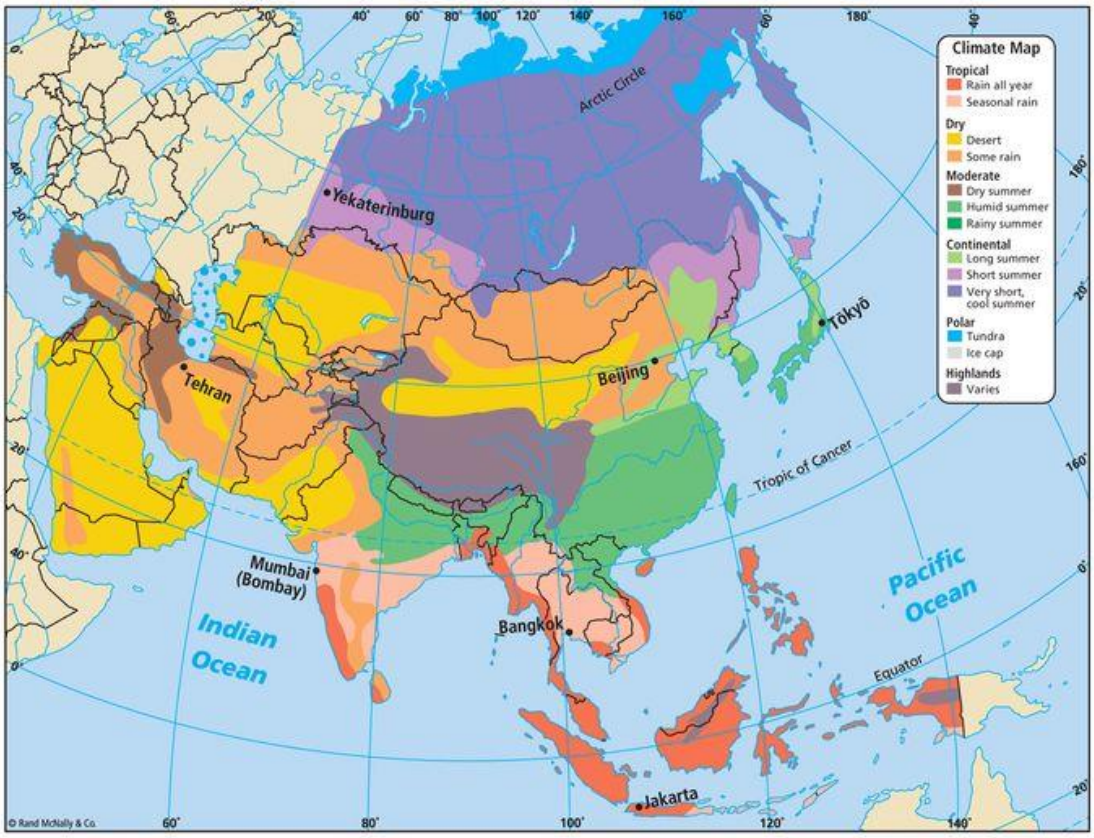

Sl. 6. Klimatske zone Azije

Izvor: http://www.asiafastfacts.com/asiaclimate.html (23.8.2017.)

3.2. Područja visoke gustoće naseljenosti

Kao što je već spomenuto, prve civilizacije Azije razvile su se bliže moru zbog boljih uvjeta za život. Danas se najgušće naseljena područja Azije nalaze blizu mora i u klimatskim uvjetima s više padalina. Države s najvišom gustoćom naseljenosti u Aziji danas

su i države s puno stanovnika, osim nekih manjih država koje imaju visoku gustoću stanovnika radi male površine. Među prvih 10 država po gustoći naseljenosti, samo tri države imaju više od 10 milijuna stanovnika. Sam vrh ljestvice ispunjavaju minijaturne države poput Macaa, Singapura i Hong Konga zbog svoje male površine (Tab. 1.).

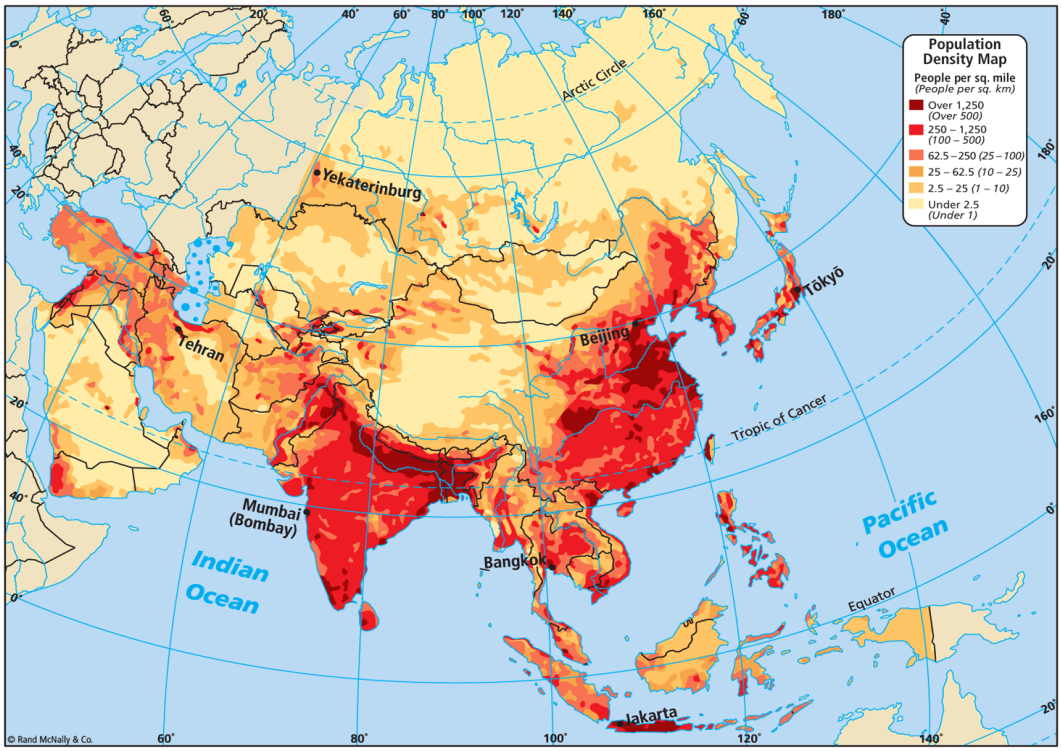

Sl. 7. Prostorna raspodjela stanovništva u Aziji

Izvor: http://store.randmcnally.com/maps.html (26.8.2017.)

Tab. 1. Države s najvišom gustoćom naseljenosti u Aziji

Država	Broj stanovnika	St/km^2
Macao	584,420	22,477.69
Singapur	5,618,866	8,226.74
Hong Kong	7,313,557	6,654.74
Bahrain	1,359,726	1,959.26
Maldivi	357,981	1,201.28
Bangladeš	160,411,249	1,113.98
Palestina	4,548,815	755.62
Južna Koreja	49,750,234	499.81
Libanon	5,053,624	485.93
Indija	1,282,390,303	390.11

Izvor: UN (2015)

Najvažnija veća gusto naseljena područja Azije su Južna, Jugoistočna i Istočna azija. U Jugozapadnoj Aziji nalazi se par manjih država koje imaju visoku gustoću naseljenosti, dok je ostatak regije rijetko naseljen. Srednja i sjeverna Azija nemaju područja visoke gustoće naseljenosti.

3.3. Područja niske gustoće naseljenosti.

Promjenom načina života kroz povijest, od plemenskih i nomadskih zajednica do visokih civilizacija, područja koja su u klimatskom i vegetativnom aspektu nepogodna za naseljavanja se danas prazne i bilježe nisku gustoću naseljenosti. Najveća područja niske gustoće naseljenosti nalaze se u Srednjoj i Sjevernoj Aziji. (Tab. 2.)

Tab. 2. Države s najnižom gustoćom naseljenosti u Aziji

Država	Broj stanovnika	St/km^2
Mongolija	3,081,677	1.97
Kazahstan	17,987,736	6.49
Rusija	144,463,451	8.4
Oman	4,748,417	9.2
Turkmenistan	5,662,544	10.5
Saudijska Arabija	33,335,020	12.3
Butan	797,765	19.3
Kirgistan	6,019,480	26.4
Laos	6,492,228	26.7
Afganistan	34,656,032	49.88

Izvor: UN (2015)

3.4. Human Development Index

Države s niskom gustoćom naseljenosti imaju emigracijske ili stagnacijske trendove populacije, dok države s visokom gustoćom naseljenosti naginju imigracijskim trendovima. Iz tablice 3. može se uvidjeti da države s višom gustoćom naseljenosti imaju i viši HDI indeks. Te države su se priključile svjetskim ekonomskim tokovima te se razvile prvo kao savršene lokacije za nove tvornice europskih i američkih multinacionalnih kompanija zbog jeftine radne snage. Nadalje su se i same počele razvijati ne želivši ostati ovisne o vanjskim ulagačima kojima je većinski interes bio iskorištavanje jeftinije radne snage od europske ili američke radne snage. Dolaskom stranog kapitala porasla je i kvaliteta života te su te države postale privlačnije za strane investitore. Države niske naseljenosti bilježe niži HDI zbog još uvijek postojane izoliranosti iz svjetskih ekonomskih tokova. Najviše država visoke naseljenosti i HDI indeksa nalazi se u Istočnoj Aziji koja postaje treća ekonomska os svijeta uz Zapadnu Europu i Sjevernu Ameriku, dok države nižeg HDI-a i niže gustoće naseljenosti su smještene u unutrašnjost kontinenta, van važnih prometnih koridora te nisu u susjedstvu bogatijih zemalja koje bi mogle proširiti svoja ulaganja.

Tab. 3. Najgušće i najrjeđe naseljene države Azije i HDI indeks

Država	St/km^2	HDI
Macao	22,477.69	0.905
Singapur	8,226.74	0.925
Hong Kong	6,654.74	0.917
Bahrain	1,959.26	0.824
Maldivi	1,201.28	0.701
Turkmenistan	10.5	0.691
Oman	9.2	0.796
Rusija	8.4	0.804
Kazahstan	6.49	0.794
Mongolija	1.97	0.735

Izvor: UN (2015)

4. FAKTORI KOJI UTJEČU NA DEMOGRAFSKU SLIKU

Azija je kontinent naroda različitih kultura. Na kulturna obilježja nekog naroda utječe povijest naroda. Narodi koji dijele zajedničku povijest češće imaju slična kulturološka obilježja. Religija je oduvijek dijelila narode i stvarala određene načine života svakom narodu. U Aziji su prisutne sve veće svjetske religije: židovstvo, islam, kršćanstvo, budizam i hinduizam. Svaka od njih krojila je način života svojem stanovništvu te se danas te posljedice vide i na demografskoj slici naroda. U 20. stoljeću za način života stanovništva su postali vrlo bitni i politički sistemi u kojima je stanovništvo živjelo.

4.1. Religijski utjecaj na demografsku sliku

Religiju čini skup uvjerenja, tradicija i broj ljudi koji smatraju ta uvjerenja istinitim i žive život po načelima te religije. Religija je imala utjecaj na izgled gradova te na način života stanovništva. Ovisno kakva je religija bila, stanovništvo je živjelo u

boljim ili lošijim uvjetima. Religije poput kršćanstva i islama kroz prošlost su se bogatile na račun stanovništva u svrhu izgradnje velikih hramova i crkava u čast bogovima. Istočne religije (konfucijanizam, budizam, hinduizam, šintoizam) su više unijele određene načine života kroz „pravila ponašanja“ stanovništva i duhovnost.

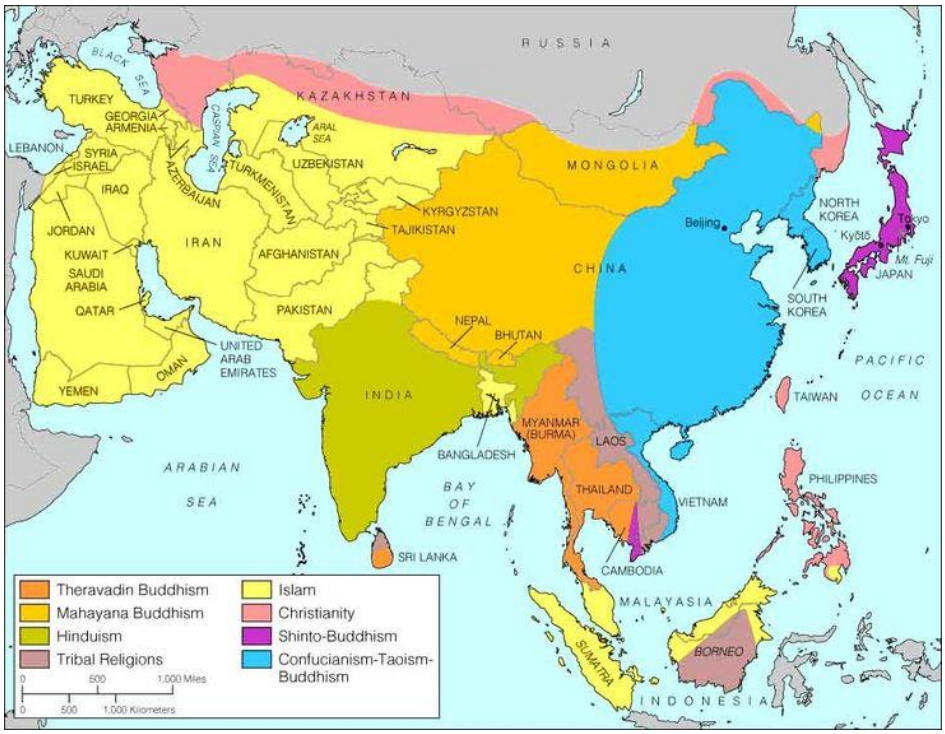

Sl. 8. Religije u Aziji

Izvor: http://ifsr.tk/asia-religion-map/ (28.8.2017.)

Islam potiče stanovništvo da imaju što više djece u čast Alahu. U Kuranu ima više dijelova gdje se potiče čovjeka da ima što više djece: „Oženi žene koje te vole i koje su plodne, i ja ću biti ponosan na tvoj veliki broj (djece) pred drugim narodima.“ (https://islamqa.info/en/13492) U ovom citatu vidi se da se islam povezuje i sa nacionalnim ponosom, to je jedan od indikatora zašto u muslimanskim zajednicama često može doći do jačanja nacionalističkih država potpomognutih religijom. Na globalnoj razini muslimani imaju najvišu stopu fertiliteta, 3,1 dijete na jednu ženu. Ta brojka je bila i puno viša prije pola stoljeća ali se i u muslimanskim zemljama Azije provela djelomična demografska tranzicija. (Carranza, 2012)

Hinduizam, treća religija na svijetu po broju pripadnika, zapravo je način života. U hinduizmu bog nije humaniziran, bogom se smatra svaki dio svemira. Glavni cilj hinduizma je skladni život s prirodom i čistoća duše. Hinduizam nalaže da čovjek mora

imati puno djece jer se djeca smatraju darom od boga. Budizam, konfucijanizam i šintoizam slične su religije hinduizmu. One isto više spadaju u skupinu načina života nego religije ali one ne smatraju da bi čovjek morao imati puno djece.

4.2. Socijalni i ekonomski uvjeti

Države u razvoju još uvijek imaju puno siromašnog stanovništva te je uvijek najviša stopa fertiliteta u najsiromašnijim slojevima. Obitelji imaju puno djece iz interesa za pomoć od strane države a i da djeca već jako ranoj dobi počnu pomagati roditeljima.

Tab. 4. BDP per capita i stopa fertiliteta

Država	BDP per capita ($)	Stopa fertiliteta
Hong Kong	54,722	1.2
Japan	37,390	1.5
Katar	143,427	2.0
Indija	6,748	2.4
Mongolija	12,161	2.6
Kazahstan	24,020	2.7
Tađikistan	2,982	3.5
Pakistan	5,120	3.5
Irak	16,544	4.5
Afganistan	1,957	4.7

Izvor: https://data.worldbank.org/

Iz tablice 4. moguće je uvidjeti da države s višom stopom fertiliteta imaju niži BDP per capita. U državama nižeg BDP-a siromašni slojevi žive puno lošije i zato dolazi do puno više stope fertiliteta. Socijalni faktori koji utječu na višu stopu fertiliteta su položaj žene u društvu i ženska prava. U mnogim sredinama azijskih zemalja žene se smatraju manje vrijednima od muškaraca te im je jedina uloga rađanje djece i briga oko kuće. U takvom okruženju gdje žena ne napušta kuću radi posla a i zato jer ne smije je puno veća stopa fertiliteta. Još jedan razlog visokog fertiliteta je rani ulazak u brak. Za razliku država prvog svijeta gdje prosječna dob sklapanja prvog braka varira od 25 do 35 godina, u

Aziji dob sklapanja prvog braka varira od 20 do 30 godina. U islamu se preferira muško dijete tako da se događa da parovi pokušavaju dobiti muško dijete nevezano uz to koliko ženske djece već imaju. Način stanovanja utječe na broj djece u kućanstvu. U velikim kućanstvima gdje živi više generacija zajedno je lakše imati više djece jer će netko uvijek biti kod kuće brinuti za djecu, za razliku od kućanstava u Europi i Americi gdje najčešće žive samo dvije generacije u istom kućanstvu. Velika kućanstva su karakteristična za hinduiste i muslimane. U područjima gdje još uvijek vlada velika stopa smrtnosti dojenčadi fertilitet je visok iz potrebe za egzistencijom.

Tab. 5. Odnos smrtnosti dojenčadi i stope fertiliteta

Država	Smrtnost dojenčadi (umrlih/1000 djece)	Stopa fertiliteta
Afganistan	117	4.7
Pakistan	57	3.5
Indonezija	25	2.4
Južna Koreja	4	1.2
Japan	2	1.5

Izvor: https://data.worldbank.org/

5. TRENUTNI I BUDUĆI DEMOGRAFSKI TRENDOVI

Azija danas ima 4,393 milijarde stanovnika i godišnji porast od 1 %, za razliku od polovice prošlog stoljeća kada je godišnji porast bio preko 2 %. Demografska tranzicija se ne može opisati za cijeli kontinent generalno jer neki dijelovi Azije su prošlu demografsku tranziciju (Japan), neki ju trenutno prolaze (zemlje u razvoju, Jugoistočna Azija) a neki ju nisu ni započeli. Vidljivo je da se porast stanovništva usporava i približava trendovima Europe i Sjeverne Amerike, ali značajan broj od 4,4 milijarde i sa 1 % porasta godišnje ima značajan utjecaj. Projekcije pokazuju da će godišnji porast pasti na 0,5 % do 2035. godine, te na 0,2 % do 2050. 2050. godine će Azija imati 5,266 milijardi stanovnika. Indija će oko 2025. prestići Kinu u broju stanovnika. (Tab. 6.)

Tab. 6. Projekcija broja stanovnika 5 najmnogoljudnijih država Azije 2015. – 2030. u milijardama

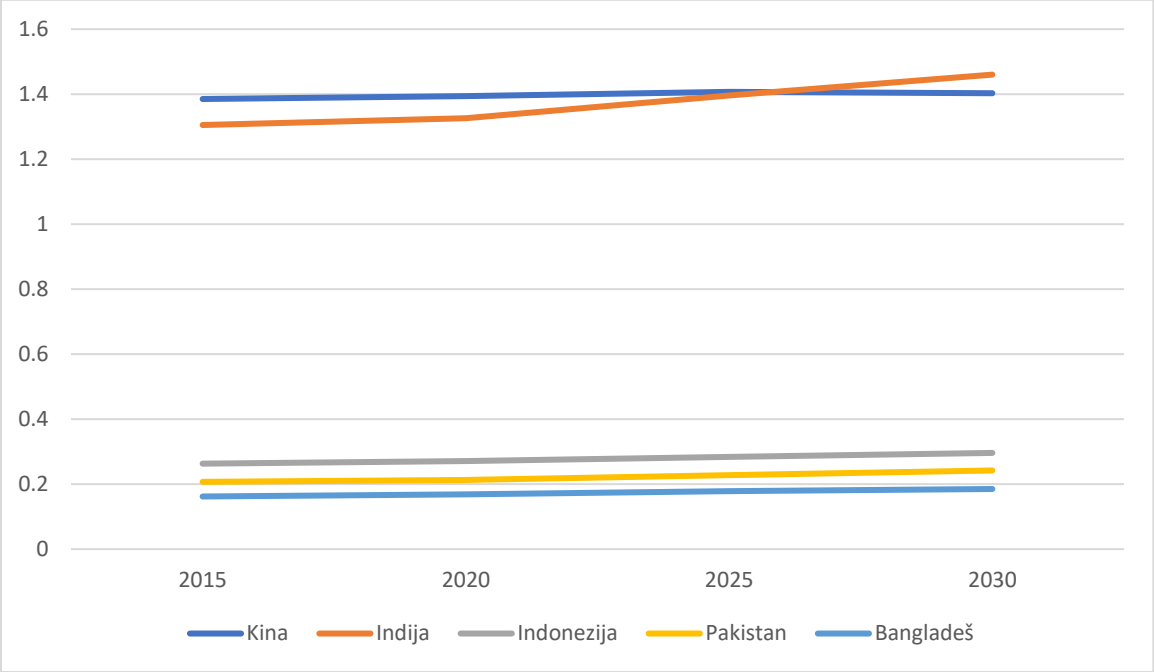

Izvor: https://www.census.gov/population/international/data/idb/informationGateway.php (3.9.2017.)

Japan već danas bilježi prirodni pad. Kina i Tajvan bilježe nizak godišnji porast broja stanovnika te će taj porast ubrzo preći u pad nastavi li ovim trendom. Južna i Jugoistočna Azija bilježe godišnji porast veći od 1 %. Na bliskom istoku države koje nisu u ratnom području te se naglo ekonomski razvijaju bilježe godišnji porast od više posto, najviše radi velikog priljeva imigranata. Oman bilježi najveći godišnji porast od 8 %, nakon njega slijede Bahrain i Katar sa 3,8 % i 3,5 %. Sirija ima negativni porast od -1,6 %, najveći razlog tomu je rat.

5.1. Azijsko stoljeće

Azija će postati sve važnijim dijelom svijeta u 21. stoljeću. U 20. stoljeću i prije nijedan dio Azije nije bio dovoljno razvijen da postane globalno važna ekonomska regija. Potkraj 20. stoljeća razvija se Japan te postaje jedna od najvećih ekonomskih sila svijeta. Za sobom povlači i druge susjedne zemlje. Kina se nakon dugogodišnje komunističke vlasti počela otvarati svijetu te će ako nastavi ekonomski rasti istim trendom prestići i SAD, najveću ekonomiju svijeta. Istočna Azija definitivno postaje najvažniji dio Azije. U njoj se razvijaju

i četiri male države čije ekonomsko značenje sve više jača: Singapur, Hong Kong, Tajvan i Južna Koreja. 21. stoljeće se još zove Azijsko stoljeće zato jer će ekonomskom razvoju Azije i pridonijeti porast broja stanovnika te visoko razvijene regije, dok će druge razvijene regije svijeta poput Europe i Sjeverne Amerike doživjeti pad broja stanovnika.

6. ZAKLJUČAK

Azija je kontinent s najviše stanovnika i kontinent kojemu broj stanovnika najbrže raste. Diči se stalnom naseljenošću od prapovijesti te je kulturno vrlo različita. Kroz povijest je zanemarivana od strane europskog gledišta svijeta jer nije bilo puno kontakata između Europe i Azije sve do kolonijalnog doba tako da se sa europskog gledišta Azija zanemaruje kao prostor na kojem se povijest odigrala. Narodi iz Mezopotamije, plodnog polumjeseca i doline Inda naselili su ostatak kontinenta. U više navrata se dogodilo da su određeni dijelovi kontinenta bili naseljeni visoko razvijenim civilizacijama dok je u drugim područjima stanovništvo živjelo primitivnim načinom života. Dok su stvorena velika carstva u Japanu, Kini i mnoga na Bliskom istoku, u Srednjoj Aziji su živjela primitivna osvajačka plemena. Ovaj slučaj različite razvijenosti događa se i danas i dokazuje da je Azija prostor najvećih različitosti na svijetu. Dok se na istoku kontinenta stvara nova jezgra globalne ekonomije, unutrašnji dijelovi kontinenta slabije su razvijeni te su još uvijek prisutne kulture koje prakticiraju nomadski način života. Jugoistočna i Južna Azija zajedno s dijelovima Bliskog istoka i dalje bilježe značajan porast broja stanovnika dok se u najrazvijenijoj regiji Azije, Istočnoj Aziji, porast usporio, te u nekim dijelovima prešao u pad. Ekonomskim razvojem Zemalja Jugoistočne i Južne Azije doći će do dovršetka demografske tranzicije. Samim otvaranjem tvornica stranih multinacionalnih kompanija neće doći do naglog razvoja i promjene ekonomske strukture, jer će strane kompanije sav kapital dobiven iz tih tvornica vraćati u svoje matične zemlje. Unutrašnjost kontinenta neće doživjeti potpuni procvat nikad zbog nepogodnih uvjeta za život. Sve više će se događati proces polarizacije, stanovništvo iz unutrašnjih nerazvijenih dijelova će seliti prema razvijenijim krajevima, danas su takve migracije već prisutne. Stanovništvo iz siromašnijih i ratom uništenih zemalja Bliskog istoka migrira u Europu, s područja bivših zemalja SSSR-a migracije su usmjerene prema europskom dijelu Rusije, stanovništvo unutrašnje Kine migrira u obalna područja Kine a Mongoli migriraju u Južnu Koreju. Područja u kojima je prisutan visoki fertilitet zbog kulturnih i religijskih običaja će ekonomskim razvojem djelomično prisvojiti i zapadnjački način život. Stari običaji i način života koji utječu na visoki prirodni prirast imati će sve manji utjecaj te će se radi toga i smanjiti prirodni prirast. Sva visoko razvijena područja Azije preuzeti će zapadnjački način života tako da će i demografski trendovi s vremenom postati slični demografskim trendovima „Zapadnog svijeta“.

Azijsko stoljeće traje, te će do njegovog završetka Azija postati svjetski značajno područje u svijetu. Do 2050. broj stanovnika Azije će rasti dok će se u ostalim razvijenim dijelovima svijeta smanjivati. Do kraja 21. stoljeća će i azijsko stanovništvo početi stagnirati. Potrebno je širiti ekonomski razvitak Azije u unutrašnjost makar to bilo teže izvedivo radi klimatskih uvjeta. Trenutnim razvojem stanovništvo će doseljavati iz svih dijelova Azije prema razvijenom Istoku te će doći do prenapučenosti regije. Potrebno je rasteretiti taj jedan jedini centar razvoja u Aziji.

LITERATURA

Frye, R., 1963: *The Heritage of Persia*, World Pub. Co.

Barnes, G., 1993: *China, Korea and Japan: The Rise of Civilization in East Asia*, Thames and Hudson Ltd, London

Kornicki, P., Bowring, R., 1993: *The Cambridge Encyclopedia of Japan* Cambridge University Press

Carranza, E., 2012: *Islamic Inheritance Law, Son Preference and Fertility Behavior of Muslim Couples in Indonesia*

East-West Center Research Program, Population and Health Studies, 2002: *THE FUTURE OF POPULATION IN ASIA*, Honolulu: East-West Center

United Nations Economic, the Pacific, 2015: *Asia-Pacific Population Journal*, United Nations Publications

Manton, M., Stevenson, L., 2014: *Climate in Asia and the Pacific, Security, Society and Sustainability*, Asia-Pacific Network for Global Change Research

Worldometers, http://www.worldometers.info/world-population/asia-population/

World Population Review, http://worldpopulationreview.com/continents/asia-population/

World Bank, https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW

Forbes, https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2017/03/23/east-asias-5-fastest-growing-countries-in-2017/#30bf2ce45ac6

United States Census Breau, https://www.census.gov/population/international/data/idb/informationGateway.php

United Nations, http://www.un.org/en/sections/issues-depth/population/